

การพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีงบประมาณ 2565-2566

Development of a pharmaceutical inventory management system Tha Khan Tho Hospital Kalasin Province fiscal year 2022-2023.

(Received: December 22,2023 ; Revised: December 24,2023 ; Accepted: December 27,2023)

ลักขณา รินทะไชย¹

Lakkhana Rintachai¹

บทคัดย่อ

การศึกษา การพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากระบวนการบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ และเพื่อศึกษาการพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีระยะเวลาในการศึกษา ระหว่างตุลาคม 2564 – เดือน กันยายน 2566 รวม 24 เดือน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จำนวนรายการยาและเวชภัณฑ์ โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ระหว่างเดือน ตุลาคม 2564 – เดือน กันยายน 2566 รวม 24 เดือนเก็บข้อมูลจากฐานข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Dependent t – test

ผลการศึกษา พบว่า ผลการดำเนินงานจากการตรวจนับคงคลังยาต่อหลังดำเนินการ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีการตรวจนับคงคลังยาต่อ เดือนละ 3 ครั้ง โดยรายการที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 374.72 รายการ รายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.80 รายการ ร้อยละความคลาดเคลื่อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.22 ส่วน ผลการดำเนินงานการตรวจนับคงคลังยาใหญ่ เดือนละ 1 ครั้ง โดยรายการที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 133 รายการ รายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.42 รายการ ร้อยละความคลาดเคลื่อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.33 และการเปรียบเทียบจำนวนรายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับ และร้อยละความคลาดเคลื่อน ปีงบประมาณ 2565 และ 2566 พบว่า คลังยาต่อ ปีงบประมาณ 2565 และ 2566 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ ปี 2566 มีจำนวนรายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับและร้อยละความคลาดเคลื่อน ลดลงจากปี 2565 ส่วน คลังยาใหญ่ ปีงบประมาณ 2565 และ 2566 พบว่า จำนวนรายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับไม่มีความแตกต่าง ส่วนร้อยละความคลาดเคลื่อน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ ปี 2566 ร้อยละความคลาดเคลื่อน ลดลงจากปี 2565

คำสำคัญ: การพัฒนา, ระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา

ABSTRACT

This study was development of pharmaceutical inventory management system Tha Khan Tho Hospital Kalasin Province. Its purpose is to Study the pharmaceutical inventory management system Tha Khan Tho Hospital Kalasin Province and to study the development of a pharmaceutical inventory management system. Tha Khan Tho Hospital Kalasin Province It is an action research (Action Research) with a study period. Between October 2021 - September 2023, total 24 months. Sample size includes number of medicines and medical supplies Tha Khan Tho Hospital Kalasin Province between October 2021 - September 2023, a total of 24 months, collecting data from the database. Data analyzed by Content analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation and Dependent t – test.

The results of the study found that the performance results from the sub-stock inventory count after implementation in the fiscal year 2023 had a sub-stock inventory count 3 times a month, with the items counted having an average of 374.72 items. Does not match the number counted The average is 0.80 items. Percentage error. The average value was 0.22. As for the results of the operation of counting pharmaceutical supplies once a month, the items counted had an average value of 133 items. Items that do not match the counted number There is an

¹ เกสัชกรชำนาญการ โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

average of 0.42 items, percentage error. There is an average value of 0.33 and comparing the number of items that do not match the counted number and the percentage of discrepancies in fiscal years 2022 and 2023, it is found that sub-stock in fiscal years 2022 and 2023 are found to have a statistically significant difference. Level .05, where in 2023 the number of items that do not match the counted number and the percentage of discrepancies decreased from 2022. As for the pharmaceutical supplies, fiscal year 2022 and 2023, it was found that the number of items that did not match the counted number did not differ. As for percentage error There is a statistical significant difference at the .05 level, where in 2023 the percentage error decreased from 2022.

Keywords: Development, Pharmaceutical inventory management system

บทนำ

ยาและเวชภัณฑ์มีความสำคัญในการให้บริการสุขภาพใน 4 มิติ อันได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ² ดังนั้นเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับยาที่มีประสิทธิภาพและมีความปลอดภัยสูงสุดจากการใช้ยา ระบบยาโรงพยาบาล ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนและการจัดการ การคัดเลือกและการจัดหา การเก็บรักษา การสั่งใช้ยาและการจ่ายยา การเตรียมและการกระจายยา การบริหารยา การติดตาม และการประเมินผลด้านยา โดยการบริหารคลังเวชภัณฑ์ยาเป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการคัดเลือกและการจัดหา หากเภสัชกรผู้รับผิดชอบงานบริหารเวชภัณฑ์ไม่สามารถบริหารให้มีคุณภาพพร้อมใช้ต่อการใช้งานของโรงพยาบาล ย่อมอาจส่งผลกระทบต่อขั้นตอนอื่นๆ ในระบบยาโรงพยาบาลได้ เช่น ผู้ป่วยไม่ได้รับยาตามแผนการรักษาของแพทย์ ผู้ป่วยเกิดอาการไม่พึงประสงค์ด้านยาจากการใช้ยาทดแทนยาที่สมควรได้รับ ดังนั้นเพื่อให้การจัดการระบบยาโรงพยาบาลสามารถดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้รับผิดชอบต้องมีความรู้ความชำนาญด้านระเบียบพัสดุ ข้อบ่งใช้ของยา การจัดเก็บ การรักษาและการกระจายยาที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งความปลอดภัยของยา เพื่อให้ผู้ป่วยหรือผู้รับบริการได้รับยาที่รวดเร็ว ปลอดภัย ถูกต้องและทันเวลา¹

การดูแลระบบยาแต่ละโรงพยาบาลเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการเภสัชกรรมและการบำบัด เพื่อให้ระบบยาสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเภสัชกรผู้รับผิดชอบในการบริหารคลังเวชภัณฑ์ยาซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการเภสัชกรรม

และการบำบัด ควรมีการดำเนินงานตามมาตรฐานข้อกำหนดของสมาคมเภสัชกรรมโรงพยาบาล ในมาตรฐานที่ 4 การกระจายและการควบคุมยา (medication distribution and control) ที่มุ่งเน้นให้หน่วยงานเภสัชกรรมต้องรับผิดชอบ การจัดการการกระจาย และการควบคุมยาทุกชนิดที่ใช้ในโรงพยาบาล และเครือข่าย รวมทั้งการจัดทำนโยบายการออกแบบระบบ และวิธีดำเนินการเพื่อให้มีการกระจายยาอย่างเหมาะสม ทันความต้องการ และคงคุณภาพในทุกจุด โดยประสานข้อมูลกับคณะกรรมการต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการดำเนินการ เช่น การใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการจัดหา การกระจาย และการควบคุมยา³

การบริหารเวชภัณฑ์ที่มีคุณภาพจะส่งผลให้ประชาชนที่มารับบริการได้รับเวชภัณฑ์ที่มีมาตรฐานมีคุณภาพในการรักษาผู้ป่วย โรงพยาบาลจะไม่มียาค้างสต็อกและยาหมดอายุซึ่งเป็นการสูญเสียงบประมาณของรัฐ ในการบริหารจัดการเวชภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารพื้นฐานที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และวิธีการจัดการหรือกระบวนการบริหาร ครอบคลุมระบบบริหารเวชภัณฑ์ โดยสามารถพิจารณาผลของการดำเนินการในมุมมองต่างๆ ได้ เช่น ผลลัพธ์ทางเศรษฐศาสตร์ (economic outcomes) พบว่าการที่ยาขาดแคลนส่งผลให้ค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ผลลัพธ์ทางคลินิก (clinical outcomes) พบว่าทำให้เกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ที่รุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต และผลลัพธ์ทางมนุษยธรรม (humanistic outcomes) พบว่า ทำให้คนไข้มีความ

กังวลเกี่ยวกับการใช้ยา และรายจ่ายที่อาจสูงขึ้น ตลอดจนคุณภาพชีวิตผู้ป่วย และเนื่องจากแต่ละโรงพยาบาลมีบริบทและข้อจำกัดของการบริหารงานที่ไม่เหมือนกันย่อมส่งผลให้มีแนวทางปฏิบัติในการบริหารคลังยาและเวชภัณฑ์แตกต่างกัน โดยมีมาตรฐานของสถานพยาบาลมาช่วยสนับสนุนกำกับวิเคราะห์ปัญหา และเป็นแนวทางเบื้องต้น เพื่อให้มั่นใจได้ว่าโรงพยาบาลมีการดำเนินงานที่มีคุณภาพ เกสัชกรจึงเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารคลังยาและเวชภัณฑ์ให้มีคุณภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งองค์กรและผู้ป่วยซึ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจะขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์และคุณภาพของปัจจัยทางการบริหารที่นำมาใช้ ในทางกลับกันหากมีข้อจำกัดทางการบริหาร อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพและคุณภาพขององค์กร⁴

ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ปีงบประมาณ 2565-2566 ทั้งคลังยาใหญ่และคลังยาย่อย โดยเน้นกระบวนการเบิกจ่ายตราบน และควบคุมกำกับในการเบิกจ่ายที่เป็นปัจจุบัน และการสื่อสารที่รวดเร็ว มีแนวทางปฏิบัติร่วมกันที่ชัดเจน เนื่องจากพบว่าระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโทเดิมยังพบปัญหา ในเรื่องของทะเบียนคุมคลังมีความคลาดเคลื่อนทั้งคลังยาใหญ่และคลังยาย่อย รวมทั้งการเบิกจ่ายและเวชภัณฑ์ยังไม่มีการตรวจสอบและตราบนที่ชัดเจน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยาโรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

รูปแบบงานวิจัย

การศึกษา การพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีระยะเวลาในการศึกษา ระหว่างเดือน ตุลาคม 2564 – เดือน กันยายน 2566 รวม 24 เดือน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ จำนวนรายการยาและเวชภัณฑ์ โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จำนวนรายการยาและเวชภัณฑ์ โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ระหว่างเดือน ตุลาคม 2564 – เดือน กันยายน 2566 รวม 24 เดือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจัดกิจกรรม ได้แก่ การพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยกิจกรรมในการพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ประกอบด้วย การวิเคราะห์การเบิกจ่ายเวชภัณฑ์ทั้งคลังยาใหญ่และคลังยาย่อย, กำหนดแนวทางการเบิกจ่าย, ดำเนินการตามแนวทางการเบิกจ่าย และติดตามประเมินผลการเบิกจ่ายเวชภัณฑ์ทั้งคลังยาใหญ่และคลังยาย่อย โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ระบบฐานข้อมูลและรายงานการเบิกจ่ายเวชภัณฑ์ โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. วิเคราะห์การเบิกจ่ายยาและเวชภัณฑ์ โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์
2. กำหนดแนวทางการเบิกจ่ายยาและเวชภัณฑ์โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์
3. ดำเนินการตามแนวทางการเบิกจ่ายยาและเวชภัณฑ์โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์
4. ติดตามประเมินผลการเบิกจ่ายยาและเวชภัณฑ์ โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ การพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการเบิกจ่ายเวชภัณฑ์ โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ สถิติอนุमानในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ Dependent t – test ในการเปรียบเทียบความคลาดเคลื่อนของจำนวนรายการยาและเวชภัณฑ์ที่ตรวจนับ โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ก่อนและหลังดำเนินการ

ผลการวิจัย

1. ระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ก่อนพัฒนา

1.1 โรงพยาบาลท่าคันโทมีการบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา ครอบคลุม ขั้นตอนจัดซื้อจัดหา การเบิกจ่าย ขั้นตอนการตรวจรับเวชภัณฑ์ และขั้นตอนการเบิกจ่ายเวชภัณฑ์ ทั้งคลังยาใหญ่และคลังยาย่อย โดยพบปัญหาในระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ ได้แก่ ทะเบียนคุมคลังมีความคลาดเคลื่อน เขียนข้อความในใบเบิก ลายมือและตัวอักษรขาดความชัดเจน ขาดการสื่อสารและตรวจสอบก่อนการรับยาขึ้นชั้นเก็บยารวมถึงขาดการตรวจนับก่อนจ่ายยาให้หน่วยเบิก นั่นคือผู้จ่ายไม่ตรวจสอบยาและเวชภัณฑ์ทำให้เมื่อตรวจนับคลังจึงไม่ตรงกับทะเบียนคุมคลัง รวมถึงการค้นหาข้อมูลขาดความรวดเร็ว แม่นยำ และตรวจสอบข้อมูลได้ยาก

1.2 ผลการตรวจนับคงคลังยาใหญ่ก่อนการพัฒนา พบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีการการตรวจนับคงคลังยาใหญ่ เดือนละ 1 ครั้ง โดยรายการที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 113.92 รายการ รายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 0.83 รายการ ร้อยละความคลาดเคลื่อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88

1.3 ผลการตรวจนับคงคลังยาก่อนการพัฒนา พบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีการการตรวจนับคงคลังยาย่อย เดือนละ 3 ครั้ง โดยรายการที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 366.94 รายการ รายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4 รายการ ร้อยละความคลาดเคลื่อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.08

2. การพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้กระบวนการการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดเป็น แนวทางจัดการคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท โดยระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย การปรับปรุงรูปแบบขั้นตอนการจัดซื้อ การเบิกจ่าย ขั้นตอนการรับเวชภัณฑ์ ทั้งคลังยาใหญ่และคลังยาย่อยเพื่อให้มีความสอดคล้องกับแนวทาง และมาตรฐานวิชาชีพเภสัชกรรมโรงพยาบาล

2.1 ผลการตรวจนับคงคลังยาใหญ่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 หลังการพัฒนาพบว่า มีการการตรวจนับคงคลังยาใหญ่ เดือนละ 1 ครั้ง โดยรายการที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 133 รายการ รายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 0.42 รายการ ร้อยละความคลาดเคลื่อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.33

2.2 ผลการตรวจนับคงคลังยาย่อย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 หลังการพัฒนาพบว่า มีการการตรวจนับเดือนละ 3 ครั้ง โดยรายการที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 374.72 รายการ รายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.80 รายการ ร้อยละความคลาดเคลื่อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.22

3. ผลการพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

3.1 รายการยาขาดคลัง พบว่าสามารถลดรายการยาขาดคลังลงได้ จากเดิมปีงบประมาณ 2565 มีรายการยาขาด ณ จุดจ่ายยา เฉลี่ย 4 รายการต่อเดือน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีจำนวนรายการ

ยาขาด ณ จุดจ่าย เฉลี่ย 2 รายการต่อเดือน โดยรายการยาที่ขาดเป็นรายการยาที่ขาดบริษัทและรายการยาที่ผู้แทนยาเสื่อมออกกวดเอร์ ซึ่งเป็นรายการยาที่ขาดบริษัท หรือขาดประเทศก็จะแจ้งองค์กรแพทย์ปรับเปลี่ยนยาหรือยืมยาจากโรงพยาบาลข้างเคียงมาให้ก่อน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 รายการยาที่ขาดบริษัทและต้องเปลี่ยนมาใช้ยาอื่นแทนคือ ยาหยอดตา poly oph eye drop ส่วนยา sertraline 50 mg เป็นยาที่ขาดบริษัทแต่ผู้ป่วยไม่ขาดยาเนื่องจากได้ทราบข้อมูลจากคลังยาอยู่ในช่วงที่ยาเบิกไปแล้วไม่ได้จึงได้มีการติดตามยาและจองคิวยาไว้ทำให้ผู้ป่วยไม่ขาดยา

3.2 มูลค่าแผนจัดซื้อยา จากการพัฒนากระบวนการบริหารเวชภัณฑ์ดังกล่าวในปี 2566 ทำให้มูลค่าแผนจัดซื้อยาในปี 2567 (ใช้ข้อมูลอัตราการใช้ที่คลังยาใหญ่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566) เท่ากับ 10,995,282.85 บาท (สิบล้านเก้าแสนเก้าหมื่นห้าพันสองร้อยแปดสิบสองบาทแปดสิบห้าสตางค์) ลดลงจากแผนจัดซื้อยาปี 2566 (ใช้ข้อมูลจากอัตราการใช้ยาที่คลังยาใหญ่ในปีงบประมาณ 2565) คือ 11,043,542.81 บาท (สิบเอ็ดล้านสี่หมื่นห้าร้อยสี่สิบสองบาทแปดสิบเอ็ดสตางค์)

3.3 การเปรียบเทียบจำนวนรายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับและร้อยละความคลาดเคลื่อน ปีงบประมาณ 2565 และ 2566

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบจำนวนรายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับและร้อยละความคลาดเคลื่อนคลังยาใหญ่ ปีงบประมาณ 2565 และ 2566

ตัวแปร	2565		2566		df	t	p-value	95%CI	
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.				lower	upper
ไม่ตรง	0.83	0.93	0.42	0.66	11	1.449	.175	-.21629	1.04963
คลาดเคลื่อน	0.88	0.83	0.33	0.51	11	2.477	.031	.06114	1.03553

จากตารางที่ 1 การเปรียบเทียบจำนวนรายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับและร้อยละความคลาดเคลื่อน คลังยาใหญ่ ปีงบประมาณ 2565 และ 2566 พบว่า จำนวนรายการที่ไม่ตรงตามจำนวน

ที่ตรวจนับไม่มีความแตกต่าง ส่วนร้อยละความคลาดเคลื่อน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ ปี 2566 ร้อยละความคลาดเคลื่อน ลดลงจากปี 2565

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบจำนวนรายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับและร้อยละความคลาดเคลื่อนคลังยาย่อย ปีงบประมาณ 2565 และ 2566

ตัวแปร	2565		2566		df	t	p-value	95%CI	
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.				lower	upper
ไม่ตรง	4.00	2.02	0.80	0.53	35	8.556	.000	2.43649	3.95240
คลาดเคลื่อน	1.08	0.21	0.22	0.12	35	8.754	.000	.66568	1.06765

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบจำนวนรายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับและร้อยละความคลาดเคลื่อน คลังยาย่อย ปีงบประมาณ 2565 และ 2566 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ ปี 2566 มีจำนวนรายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับและร้อยละความคลาดเคลื่อน ลดลงจากปี 2565

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษา การพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากระบวนการบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ และเพื่อศึกษา การพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีระยะเวลาในการศึกษา ระหว่างตุลาคม 2564 – เดือน กันยายน 2566 รวม 24 เดือน จากการศึกษาพบว่า

1. โรงพยาบาลท่าคันโทมีการบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา ครอบคลุม ขั้นตอนจัดซื้อจัดหา การตรวจรับ การเก็บรักษา และการเบิกจ่าย ทั้งคลังยาใหญ่และคลังยาย่อย โดยพบปัญหาในระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ ได้แก่ ทะเบียนคุมคลังมีความคลาดเคลื่อน เขียนข้อความในใบเบิก ลายมือและตัวอักษรขาดความชัดเจน ไม่สามารถประมาณการสำรองยาและเวชภัณฑ์ที่มีใช้ยาได้ รวมถึงการค้นหาข้อมูลขาดความรวดเร็ว แม่นยำ และตรวจสอบข้อมูลได้ยาก ผลการดำเนินงานจากการตรวจนับคงคลังยาใหญ่ก่อนดำเนินการ พบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีการการตรวจนับคงคลังยาใหญ่ เดือนละ 1 ครั้ง โดยรายการที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 113.92 รายการ รายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.83 รายการ ร้อยละความคลาดเคลื่อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88 จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงได้ดำเนินการพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้กระบวนการการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนทนากลุ่ม (กรมการพัฒนาชุมชน, 2551) ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วม⁵ เพื่อกำหนดเป็น แนวทางในการจัดการเวชภัณฑ์ของคลังยา โรงพยาบาลท่าคันโท โดยระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย การปรับปรุงรูปแบบขั้นตอนการจัดซื้อ ขั้นตอนการรับเวชภัณฑ์ และขั้นตอนการเบิกจ่ายเวชภัณฑ์ ของคลังยาใหญ่และคลังยาย่อย ให้มีความสอดคล้องกับแนวทาง และมาตรฐานวิชาชีพเภสัชกรรม

โรงพยาบาล³ สอดคล้องกับการศึกษาของ สอดคล้องกับการศึกษาของ นันทน์ภัส พึ่งสุข อัษฎางค์ พลนอก (2560)¹ ได้ศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารคลังเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีการพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 วงรอบ วงรอบที่ 1 เน้นการกำหนดแนวทางเพื่อควบคุมความเสี่ยงที่เกิดในกระบวนการบริหารคลังและเวชภัณฑ์ ในวงรอบที่ 2 เป็นการพัฒนาในส่วนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลที่มีตัวชี้วัดประสิทธิภาพไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 3 แห่ง โดยทำการวิเคราะห์หาเป็นรายการ เพื่อกำหนดจำนวนสำรองและจัดให้มีระบบการคืนยาแบบเติมเต็มตามจำนวนสำรองที่กำหนด หลังสิ้นสุดกระบวนการวิจัย พบว่าอัตราสำรองคลังเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน คือ ไม่เกิน 3 เดือน ยาสิ้นอายุลดลง จำนวนยาขาดลดลง และความคลาดเคลื่อนของจำนวนยาคงคลังไม่เกินกำหนด ผลการพัฒนาระบบบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา โรงพยาบาลท่าคันโท ส่งผลให้ สามารถลดรายการยาขาดคลังลงได้จากเดิมปีงบประมาณ 2565 มีรายการยาขาด ณ จุดจ่ายยา เฉลี่ย 4 รายการต่อเดือน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีจำนวนรายการยาขาด ณ จุดจ่าย เฉลี่ย 2 รายการต่อเดือน โดยรายการยาที่ขาดเป็นรายการยาที่ขาดบริษัทและรายการยาที่ผู้แทนยาสัมออกออเดอร์ ซึ่งเป็นรายการยาที่ขาดบริษัท หรือขาดประเทศก็จะแจ้งองค์กรแพทย์ปรับเปลี่ยนยาหรือยืมยาจากโรงพยาบาลข้างเคียงมาให้ก่อน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 รายการยาที่ขาดบริษัทและต้องเปลี่ยนมาใช้ยาอื่นแทนคือ ยาหยอดตา poly oph eye drop ส่วนยา sertraline 50 mg เป็นยาที่ขาดบริษัทแต่ผู้ป่วยไม่ขาดยาเนื่องจากได้ทราบข้อมูลจากคลังยาย่อยในช่วงที่ยาเบิกไปแล้วไม่ได้จึงได้มีการติดตามยาและจองคิวยาไว้ทำให้ผู้ป่วยไม่ขาดยา ผลการตรวจนับคงคลังยาใหญ่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 หลังการพัฒนาพบว่า มีการการตรวจนับคงคลังยาใหญ่ เดือนละ 1 ครั้ง โดยรายการที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 133 รายการ รายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่

ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.42 รายการ ร้อยละความคลาดเคลื่อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.33 ผลการตรวจนับคงคลังยาย่อย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 หลังการพัฒนาพบว่า มีการตรวจนับเดือนละ 3 ครั้ง โดยรายการที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 374.72 รายการ รายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.80 รายการ ร้อยละความคลาดเคลื่อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.22

มูลค่าแผนจัดซื้อยา จากการพัฒนางานระบบงานบริหารเวชภัณฑ์ดังกล่าวในปี 2566 ทำให้มูลค่าแผนจัดซื้อยาในปี 2567 (ใช้ข้อมูลอัตราการใช้ที่คลังยาใหญ่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566) เท่ากับ 10,995,282.85 บาท (สิบล้านเก้าแสนเก้าหมื่นห้าพันสองร้อยแปดสิบสองบาทแปดสิบห้าสตางค์) ลดลงจากแผนจัดซื้อยาปี 2566 (ใช้ข้อมูลจากอัตราการใช้ยาที่คลังยาใหญ่ในปีงบประมาณ 2565) คือ 11,043,542.81 บาท (สิบเอ็ดล้านสี่หมื่นห้าร้อยสี่สิบสองบาทแปดสิบเอ็ดสตางค์) ผลการเปรียบเทียบจำนวนรายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับและร้อยละความคลาดเคลื่อน ปีงบประมาณ 2565 และ 2566 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ ปี 2566 มีจำนวนรายการที่ไม่ตรงตามจำนวนที่ตรวจนับและร้อยละความคลาดเคลื่อน ลดลงจากปี 2565 สอดคล้องกับการศึกษาของ นฤมิตร อินทุยศ นุศราพร เกษสมบุรณ์ (2556)⁶ การพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารคลังเวชภัณฑ์ด้วยวิธีการจัดการคลังสินค้าโดยคู่ค้าแบบประยุกต์ กรณีศึกษาสถานีนอนามัยลูกข่าย โรงพยาบาลคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร การนำวิธีการจัดการคลังสินค้าโดยคู่ค้าแบบประยุกต์มาใช้ พบว่าให้ผลดีทั้ง 3 กลุ่มตัวชี้วัด กล่าวคือ ด้านประสิทธิผลงานคลัง พบว่าระยะเวลาคงคลังเฉลี่ย (เดือน) ลดลงชัดเจนจาก 6.67 เดือน เป็น 1.31 เดือน โดยเฉพาะกลุ่มเวชภัณฑ์ที่มีอัตราการใช้สูง ด้านต้นทุนและผลได้ พบว่าลดต้นทุนการเก็บเวชภัณฑ์คงคลังรวม

1,006,416.55 บาท และอัตราส่วนต้นทุนและผลได้คือ 88.03 เท่า ด้านความพึงพอใจ พบว่าผู้เกี่ยวข้องเห็นประโยชน์จากการนำวิธีการจัดการคลังสินค้าโดยคู่ค้าแบบประยุกต์มาใช้ในการบริการคลังเวชภัณฑ์ของสถานีนอนามัยลูกข่าย เพราะลดภาระการทำงาน แต่ยังคงต้องจัดประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อปรับปรุงและรักษาระบบใหม่ร่วมกัน และสอดคล้องกับการศึกษาของ มัตติกา ประพุดดี (2564). ได้ศึกษาการพัฒนางานบริหารเวชภัณฑ์ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ในปีงบประมาณ 2563 พบว่ามูลค่าการเบิกยารวมลดลงเป็นเงินจำนวน 775,553.00 บาท (ร้อยละ 55.79) และมีความสม่ำเสมอในการเบิกยาเป็นประจำทุกเดือน และมูลค่าการเบิกเวชภัณฑ์ลดลงเป็นเงินจำนวน 3,402.10 บาท (ร้อยละ 9.63) สำหรับมูลค่ายาและเวชภัณฑ์ที่เสื่อมสภาพหรือหมดอายุ พบว่า มูลค่ายาที่เสื่อมสภาพหรือหมดอายุลดลงเป็นเงินจำนวน 56,032.00 บาท (ร้อยละ 65.6) และมูลค่าเวชภัณฑ์ที่เสื่อมสภาพหรือหมดอายุลดลงเป็นเงินจำนวน 4,260.00 บาท (ร้อยละ 100)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

การจัดระบบการจัดการเวชภัณฑ์ของคลังยา ควรจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เภสัชกร ตัวแทนองค์กรแพทย์ ตัวแทนพยาบาลของแต่ละตึก และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และในการค้นหาปัญหา กำหนดแนวทางแก้ไข ติดตามประเมินผล และการทบทวนปัญหา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการบริหารจัดการคลังเวชภัณฑ์ยา ในขั้นตอนที่ก่อให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงานระยะยาวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. นันทน์ภัส พึ่งสุข อัญญาณ์ พลนอก .การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารคลังเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร.วิชาการ ปีที่ 21 ฉบับที่ 41 กรกฎาคม - ธันวาคม 2560

- 2.สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2565 สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. https://spd.moph.go.th/wp-content/uploads/2023/05/edit-plan_OPS-65-for-web.v2.pdf
- 3.สมาคมเภสัชกรรมโรงพยาบาล. (2564). มาตรฐานวิชาชีพเภสัชกรรมโรงพยาบาล พ.ศ.2561-2565. [เข้าถึงเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2565]. เข้าถึงได้จาก: https://www.thaihp.org/wp-content/uploads/2022/06/มาตรฐานวิชาชีพเภสัชกรรมโรงพยาบาล_2561-2565ปรับ270918.pdf
- 4.ณัฏฐพงษ์ วัฒนพงศ์. (2558) การบริหารเวชภัณฑ์และปัจจัยที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินการตามมาตรการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารเวชภัณฑ์ในโรงพยาบาลจังหวัดพัทลุง. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้ปีที่2 ฉบับที่3 กันยายน - ธันวาคม 2558 1-20
- 5.วันชัย วัฒนศัพท์ ถวิลวดี บุรีกุล เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี. (2551). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม. แปลโดย. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริรักษ์ ออฟเซ็ท.
- 6.ณมิตร อินทุยศ นุศราพร เกษสมบุรณ์ (2556) การพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารคลังเวชภัณฑ์ด้วยวิธีการจัดการคลังสินค้าโดยคู่ค้าแบบประยุกต์ กรณีศึกษาสถานีนอนามัยลูกข่ายโรงพยาบาลคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข 7(2) 241-51